

snovanja

POGOVORI O KULTURI

snovanja

LETO 4 — ŠTEVILKA 6
KLANJ — 23. DECEMBRA 1970

Franc Drolc

Imamo Prešerna!

Zapis ob 170-letnici pesnikovega rojstva

Lojze Dolinar: poprsje Franceta Prešerna v Prešernovem gaju v Kranju

Celo stoletje in več živi med ljudstvom v krajih prečudne lepote kakor mit. Z njegovo podobo ovešamo stene, njegove pesmi žebramo na pamet še sem od šolskih klopi; njegovo ime si nadevamo v zvišenih okoliščinah.

Vse, kar o njem napiše pero, pokupimo v velikih nakladah, po njegovem pesniškem delu kopljemo v raziskovalni vne- mi, iščemo tolikanj zaželeni pravi lik njegovega obraza in v isti sapi tudi pravo bistvo njegovega pesniškega izročila. Okupira nas sredi opojnega zanosa in potr- sti, kakor da je osvojen in razviden do dna.

Pa vendar se v stiski našega časa ne upamo reči o eni sami izmed njegovih balad, da smo ga spoznali dovolj. Nerazrešen in nerazrešljiv bo v drobnem zvezku Poezija, dokler bo človeški duh obseden od iskanja, razbičan od strasti in grenak od bolečine. Takšno, nerazrešeno bo tudi pravo bistvo njegovega izročila. In nema- ra je tako tudi prav; vsaj vemo, da nismo zaman že stoletje in več na sledi v brez- časje za njegovo besedo.

Zakaj izdamo se šele takrat, da je ne- ločljivi del nacionalne zavesti, ponosa in vednosti, kadar v malodušju iztisnemo iz sebe svoj zadnji upor — »Imamo Prešerna!«

Vendar — odprimo oči! Ali niso te besede kakor obrabljen rekvizit iz rop- tarnice obrabljenih časov?

V tem izsušenem svetu, v poplavi pleh- kosti, nasilja in abnormitet, razglašenih meril, dvomljivih vrednot in izpraznjenih pojmov, »evakuacije duha« in inflacije besede — v tem svetu pač, ki nas hlata- joče preganja med zvezde, a ne dovoljuje trohice zbranosti, se zasačimo na lepem, da je Prešernov svet mrtev. Ker so pač mrtve gnozeološke in estetske osnove nje- gove umetniške vizije sveta in ker v nje- govo vizijo enostavno ne verjamemo več. Z vso resnostjo zavračamo zastareli in- strumentarij lepih umetnosti. Gnani od sle po novih pokrajinah spoznanja razbi- jamo tradicionalni prostor semantike, sta-

(Nadaljevanje na naslednji strani)

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

vek in besedo razgalimo do obisti, da je komaj še malo slovenska; znak je simbol in mit, metafora brez razmerja med stvarmi. Predajamo se opojni antiromantični sintezi umetnostnih vej, v vrtoglavi igri na mejah spoznavnega. Tapiserijo iz znakov pisalnega stroja razvrstimo v slogan, potem se odenemo vanj in stópimo med tópe ljudi ali poslušamo vizualno ploščo — in smo nasploh nadvse zadovoljni.

Zakaj napili smo se univerzalne abstrakcije in postali vseobsežni. Naš svet je domišljen in brez meja. Ne akcija ne vrednotenje nas ne zanimata več, stvari so zavožene že od pradavnine — tragike ni. Osvobojeni smo, popolni, če popolnost kot kvalifikator sploh še obstaja. Z jedkostjo reagiramo, in še to le takrat, če nas vsiljivec zadene v samovšečni nirvani.

Odprimo za trenutek katerokoli stran iz Prešernove življenjske ali pesniške biografije. To, kar ob priučenih pojmovanjih o lepem še posebej prevzame, je silno obvladovanje sveta s kategorijami zvestobe, zaupanja in zbranosti.

Njegova poezija se ne odlikuje z monumentalnimi zunanjsimi razsežnostmi. Vsa je prepletena z življenjem rodu, ki mu pripada, z njegovo materialno in duhovno kulturo. Z nacionalnim melosom in panjsko končnico je v intimni skladnosti izraz

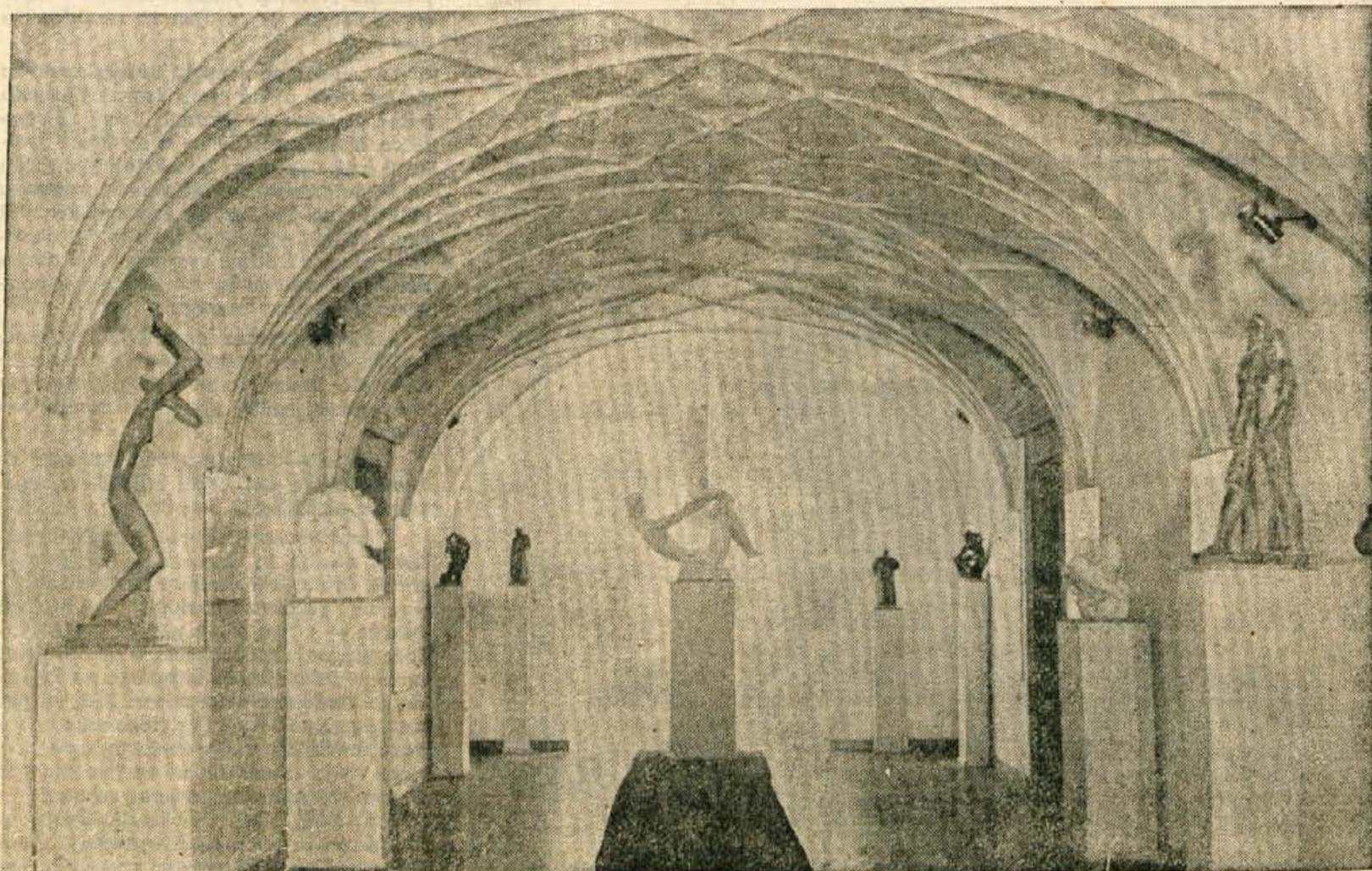
fenomena, ki se v evropski zgodovini redkokdaj ponovi — izraz notranjega veličastja strasti in bolečine. In če je ideja poslanstva neke kulture, in slovenske še posebej, v Evropi modernega časa v čemerkoli utemeljena, potem je zagotovo utemeljena in dozidana na tem veličastju. Ob njem izgublja smisel štetje tiskanih strani in žalovanje za izgubljeno romantično tragedijo. Pesnikova vizija sveta je dorečena, arhaična modrost pretopljena in shranjena za vsa pokolenja, ki imajo še živeti v teh krajih.

Globoka intimna drama, ki jo je živel samotni in veliki duh v tesnih in zato hlih časih na periferiji Evrope, pozna nekaj kulminacijskih vrhov, v katerih se je zbrala v prelomni situaciji vsa sila strasti. Vsakokrat jo je pognal v višino različen motiv, skupni pa so ji predracionalni impulzi spoznanja, da je treba iz tega razklanega sveta. Morda nam danes motivi za to reševanje iz tesnobe, pa naj bo to ljubljena žena, domovina ali pesniško poslanstvo, ne dajejo več prilike za tisto intimno zaupanje, ki je lastno otroštvu v najširšem in najlepšem pomenu. Kljub vsemu pa ostajamo brez besed ob strašnem vzgonu zaupanja, v katerem je pesnik, da bi dozorrel in rešil sebe, daleč od intimne sreče izrekel ljubljeni ženi najlepše besede, kar jih pozna nacionalna književnost, v svojem času nespoznan, a s kristalno pred-

stavo o notranjih silnicah, ki so oblikovale njegov rod, napovedal prerorenje ljubljene domovine ter končno v treznem pristajanju na danost v svoji centralni pesmi Pevcu spregovoril o zbranosti in zorenju sredi pekla na način, ki bi bil v čast vsaki antologiji svetovne poezije.

Policentrični motivni sistem njegove poezije, ki je strukturalna predstavitev življenjske in pesniške poti, nazorno pokaže, kako je potekal proces zorenja. Motivika pesmi o ženi, o domovini ter pesniškem poslanstvu, si na obodu nekega odra v enaki razdalji odmeri svoj prostor, preden posveti luč življenja in preden se začne krvava drama brez ekspozicije. Pesnikova človeška pot je zaustavljeni dih, zagon v akcijo se obrne navznoter, in ne navzven, sredi vsega pa se prek temnejših prehodnih stopenj izoblikuje temno polje grenkobe. V njem so Soneti nesreče pa Krst in Pevcu, vse drugo se razvršča na robu. To so pesmi, ki se jih nikoli nismo učili na pamet, saj so preobsežne v dobesednem in figurativnem pomenu.

Sredi vsega temno polje grenkobe. Urejeno, da mu ni mogoče nič več ne dodati ne odvzeti. Hodimo z njim in mimo njega, sprejemamo in odklanjamo njegovo magično moč; z negacijo, ki je radikalna do blaznosti, se odpovedujemo izročilu, pa spet zajemamo iz njega kalne vode gorja in si z njim univamo lepi obraz.

Interior Dolnarjeve galerije v Gorenjskem muzeju v Kranju

O nedavno umrlem umetniku smo objavili obsežnejši zapis že v Snovanjih 7. decembra 1968, nekrolog pa je priložil Glas 12. septembra t. l. Zato smo si sedaj zadali le še nalogo povedati, kaj vse je dal kipar Lojze Dolinar Kranju kot ustvarjalec.

TRG REVOLUCIJE

Dne 31. junija 1961 je bila na Trgu revolucije v Kranju odkrita skupina spomenikov, posvečenih narodnoosvobodilnemu boju gorenjskega ljudstva.

Spomenike je kipar Lojze Dolinar zmodeliral v letu 1960, v bron pa so bili vliiti v zimi 1960/61 in na pomlad 1961.

Celotno zasnovano spomeniške skupine je kipar v sodelovanju z ing. arh. Marjanom Tepino uskladjal z danim terenom in njegovo prostrano površino. Razgibanost kompozicije je bila dosežena tudi z različnimi višinami podstavkov, vendar še vedno zvezana v enoten optičen vtis.

V štirih kiparskih stvaritvah je kipar upodobil simboliko delavske stavke, začetek vstaje, narodnoosvobodilni boj in revolucijo.

Priložnost je, da razložimo simboliko posameznih plastik tako, kot si jo je zamišljal stvaritelj del. To se nam zdi potrebno posebno zato, ker spomeniki še niso bili javno pojasnjeni.

Delavska stavka

Pred vojno so se izkoriščeni in slabo plačani delavci večkrat uprli in organizirali stavke. Te je oblast, ki so ji pomagali kapitalistični tovarnarji, z nasiljem zatrla. Pri nas na Gorenjskem je bil učinkovit in dobro organiziran posebno štrajk tekstilnih delavcev l. 1936. Prav to stavko je kipar simbolično upodobil na svoji prvi kompoziciji, ki ji je dal ime »Štrajk«.

Spomeniško kompozicijo tvorijo tri figure: delavec, ki se je gibčno pripognil in pobral kamen kot svoje edino orožje; njegova soborka, delavka ključ z značilnim gibom tovariše v boj, medtem ko se mladenič pravkar pripravlja za spopad z žandarji.

Ta kompozicija je visoka tri metre, stoji pa na podstavku, visokem 120 cm. Plastika je nameščena na srednjem delu trga ob Koroški cesti.

Začetek vstaje

Na levi strani trga stoji pet metrov dolg in meter visok kamenit podstavek, na katerega je pritrjen pet metrov širok in 120 cm visok bronast relief, izdelan v globoki plastični tehniki (basrelief).

V tej kompoziciji s številnimi figurami mož, žena in mladeničev je poudarjen psihološki trenutek odločitve za vstop v narodnoosvobodilni boj. Steherna figura na reliefu po svoje označuje to idejo — idejo odločitve in včlenitve v organiziran vsenarodni odpor.

Narodnoosvobodilni boj

Kompozicija dveh bronastih figur, visokih tri metre, borca in borke, predstavlja napad na sovražnikov bunker. Mlad borec pada, zadet v trenutku, ko je že vrgel ročno bombo, medtem ko se njegova tovarišica pripravlja, da aktivira in vrže bombo.

Trenutek, ko je tovariša-borca mogla ločiti le smrt, je v kompoziciji podan z značilnim navipljenim in vodoravnim položajem osi posameznih skulptur.

Kipar Dolinar sam je menil, da je ta kompozicija značilna po svojih skladnih linijah in da vsebuje določen poudarek romantike in emocije.

Podstavek za ta spomenik je visok 180 cm, postavljen pa je nekako v središču trga.

Revolucija

V skrajnem severozahodnem delu trga stoji na šest metrov visokem kamnitem podstavku bronasta skulptura, ki jo je kipar označil kot simbol revolucije. Kip žene v dinamičnem gibanju je visok štiri metre in 70 cm. Kip je modeliran izrazito v volumnu. Visoko dvignjena leva roka je stisnjena v pest, desna roka je v krčevitem zamahu. Skulptura je močno impresivna in monumentalno učinkujoča. Lahno razgibana draperija daje celoti lepo silhueto.

Kip, ki simbolizira revolucijo, predstavlja pravzaprav napredno idejo, ki je na svojem pohodu nezadržna.

(Nadaljevanje na naslednji strani)

Kipar Lojze Dolinar in Kranj

Lojze Dolinar: Štrajk, spomenik na Trgu revolucije v Kranju

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

Dolinarjeve plastike na kranjskem Trgu revolucije so v naši spomeniški ustvarjalnosti eden najznačilnejših polzkusov, kako povezati več različno zasnovanih posameznih skulptur v eno samo spomeniško celoto.

RELIEF V SOLI

V avli osnovne šole »Stane Zagar« v Kranju (na Planini) je v okvir iz hotaveljskega marmorja vdelana reliefna plastika »Poziv k uporabi«. Delo je vilito v bronu (širina 130 cm, višina 65 cm), na njem je osem figur, ki predstavljajo razne ljudske sloje; nekatere osebe so oblečene v srbsko nošo, zato domnevam, da je bilo to delo prvotna študija za kako spomeniško plastiko v Srbiji ali Beogradu.

Avtor je delo signiral z letnico 1949, šolil pa ga je poklonil leta 1961.

Tudi Dom invalidov in borcev NOV v Kranju (Levstikova 8) ima v svoji dvorani Dolinarjevo delo — bronasto poprsje predsednika Josipa Broza-Tita. Izdelano je v nadnaravni velikosti. Kipar je umetnino Zvezni borcev podaril.

V PREŠERNOVEM GAJU

Eno zadnjih Dolinarjevih kiparskih javnih del v Kranju je bronasto poprsje pesnika Prešerna v Prešernovem gaju.

Kipar je delo Kranju poklonil, odkrito pa je bilo na predvečer obletnice pesnikove smrti 7. februarja 1968.

Dolinar se je pri modeliranju svojega Prešerna naslonil na Goldensteinovo predlogo iz leta 1851, vendar je pesnikovo obličje močno pomladil.

Prešernovo poprsje je sicer bronasto—vilito v Beogradu — a je rjavkasto patinirano, visoko je 70 cm, široko pa 85 cm. Postavljeno je na zanimiv, gotško stiliziran star pokopališki postavek.

Vsekakor je treba obžalovati, da je smrt prežgodaj iztrgala iz kiparjevih rok modelirko. Nameraval je, kot pendanta Prešernu, napraviti podobno bronasto poprsje tudi Simonu Jenku, ki prav tako počiva na starem kranjskem pokopališču.

NAD PORTALOM

Poslednje Dolinarjevo kiparsko delo, ki je dostopno javnosti v Kranju, je visoki relief nad portalom hiše znanega kranjskega zdravnika in kulturnika pok. dr. Jožeta Bežka.

Hiša (Koroška cesta št. 27) je bila zgrajena l. 1936 po načrtih mojstra-arhitekta J. Plečnika.

Po zdravnikovi smrti je njegova vdova naprosila kiparja Dolinarja, da napravi za pravokotno nišo nad glavnim vhomom v hišo primeren relief — kot dekor stavbi in kot spomin pokojnemu dr. Bežku.

Kljub bolezní je kipar naročilo sprejel. Relief je tudi sam vgradil nad hišni portal. Bilo je to 1. julija 1970.

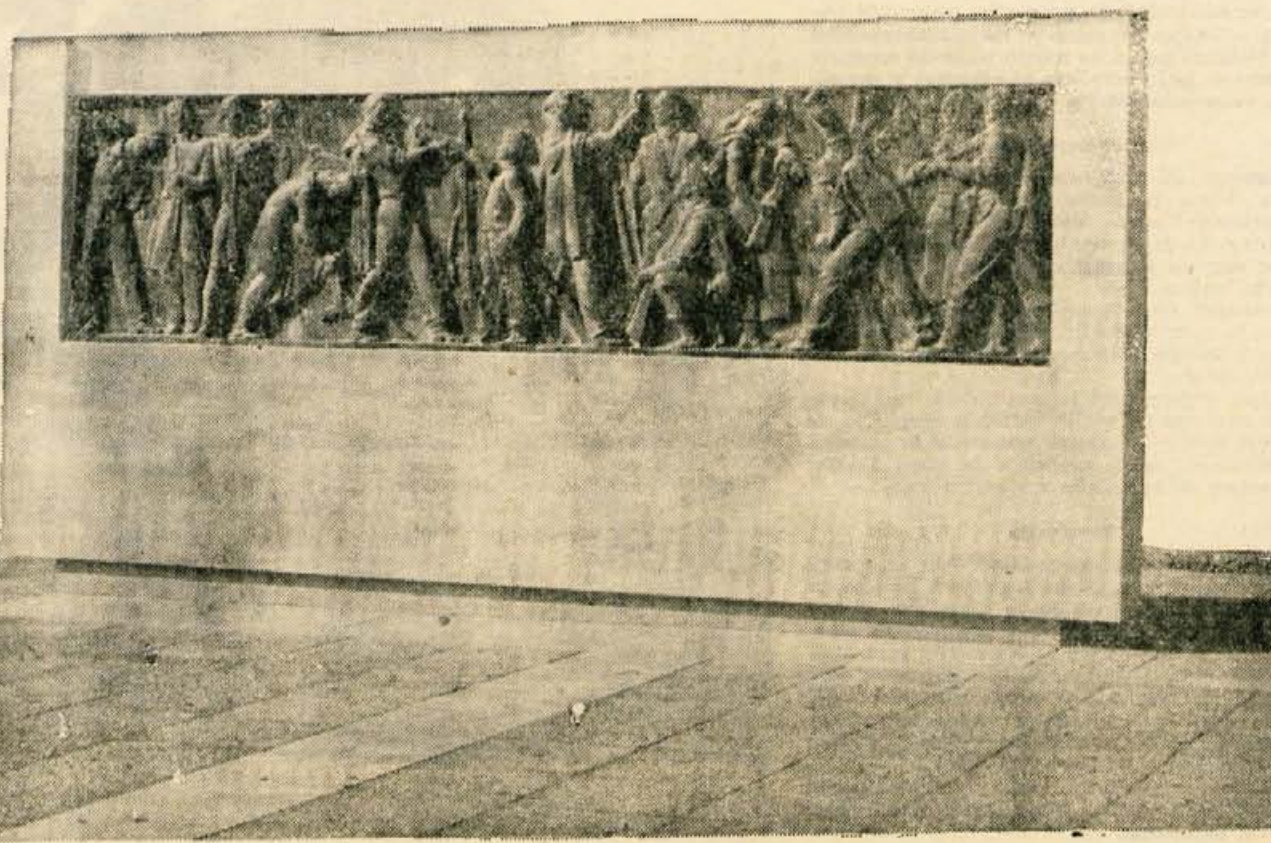
Relief (širina 140 cm, višina 75 cm) je iz terakote (žgane gline), sestavljen iz več kosov. V sredini je stiliziran en face portret dr. Jožeta Bežka, na levi in desni pa sta simbolični figuri, ki predstavljata humanost in zdravilstvo.

Relief sam je dobro vkomponiran v arhitektonski okvir stavbe. Nekoliko moči le premočno leskeča se glazura čez osnovni rdečkasto rjavi ton.

KIP NA STADIONU

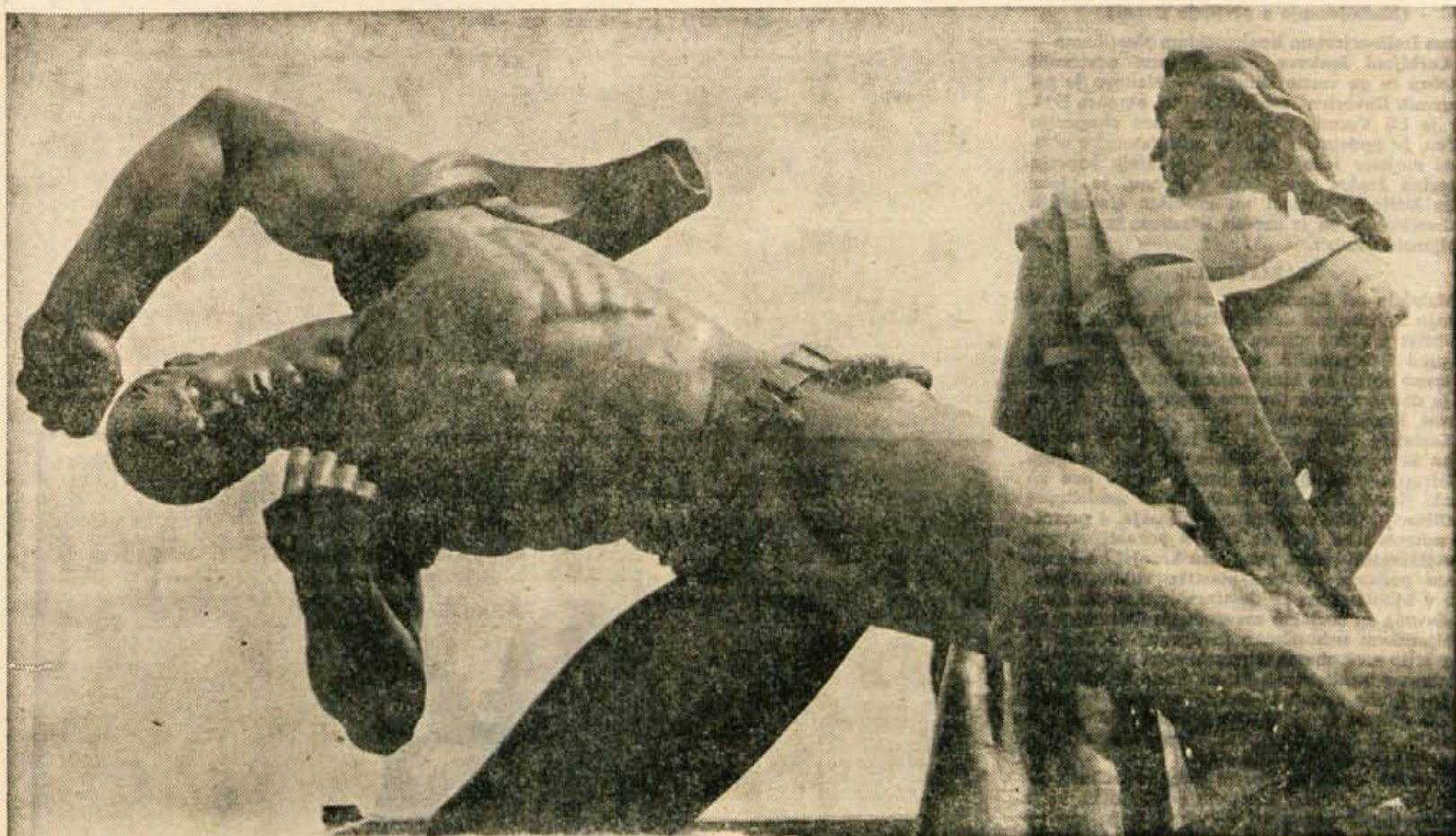
Na novem športnem stadionu v Kranju (Mala Rupa) stoji bronast kip golega atleta-nosilca olimpijske bakle. Višina figure je 220 cm. Na podnožju spomenika je vklesano posvetilo: PAD-LIM SPORTNIKOM. —

To Dolinarjevo delo (postavilo ga je Športno društvo »Triglav« v Kranju l. 1964) je zmodelirano v maniri poetičnega realizma in ni tako izrazito stilizirano, kot so nekatera druga kiparjeva spomeniška dela.

Lojze Dolinar: Začetek vstaje, spomenik na Trgu revolucije v Kranju

Lojze Dolinar: Narodnoosvobodilni boj, spomenik na Trgu revolucije v Kranju

MLADOSTNO DELO

Kranj ima tudi delo iz Dolinarjevih študijskih let! In sicer je to pokopališka plastika na grobnici industrijalca Vinka Majdiča. Je ob zahodnem zidu novega kranjskega pokopališča (prvotno je bila grobnica in kiparski okras na starem mestnem pokopališču — sedaj Prešernov gaj).

Plastika — žalujoča žena v naravni velikosti (višina 162 cm), izklesana iz kararskega marmorja, je izredno lepo kiparsko delo v novoklasičnem slogu. Fine obrazne poteze, nežno oblikovane roke ter silno bogata in razgibana draperija kažejo na večšega mojstra.

Ko pa sem spraševal pri Majdičevih, če vedo za avtorja plastike na njihovi družinski grobnici, sem zvedel le, da je bil kip izdelan na Dunaju in pripeljan v Kranj. Račun dunajske kamnoseške in podobarske delavnice še hranijo. Za avtorja pa ne vedo.

Mislil sem že, da je prva informacija, ki sem jo dobil o tem kipu pred dnevi, zmotna — če še lastnikom ni nič natančno znanega o avtorstvu plastike. Zato sem bil tembolj vesel dopolnilnega pojasnila, da je kip res Dolinarjevo umetniško delo.

Kipar Lojze Dolinar je sam vso stvar razložil takole: »S Kranjem imam že od nekdaj umetniške kontakte. Tako je npr. tudi kip na Majdičevi grobnici moje delo, vsaj predloga zanj. Ko sem absolviral ljubljansko kiparsko šolo pri prof. Alojzu Repiču, sem moral tamkaj pustiti v šoli modelirano in v mavce vlitto delo »Žalujoča žena«. To je bilo leta 1909. Pozneje pa sem zvedel, da so delo brez moje vednosti poslali na Dunaj

in ga tamkaj izklesali v marmorju. Nisem hotel delati težav svojemu staremu profesorju, zato nisem nič ugovarjal in vso zadevo tiho sprejel in skoro pozabil, tudi zaradi tega, ker je bila moja predloga tako tehnično popolno prenesena v kamen. Vsak kipar pa rad vidi svoja dela ohranjena v trajnem in zlahnem materialu.«

NA VISOKEM

Na Visokem pri Kranju je bil 25. julija 1965 odkrit spomenik padlim borcem in talcem v NOV. Spomenik stoji pred Zadržnim domom.

V arhitektonski okvir (delo ing. arb. Miroslava Jociča) je vgrajena Dolinarjeva bronasta plastika partizana na straži. Višina figure je 112 cm. Delo je standardni statični kiparski izdelek, nerazgiban, a mirno in monumentalno delujoč — kljub nenavadni pomanjšavi. Kiparji se namreč takim pomanjšavam, če se le da, raje izognejo. Odločijo se bodisi za malo plastiko, za naravno ali nadnaravno velikost.

DAVORIN JENKO

Leta 1936 (20. septembra) je bil v Cerkljah pri Kranju odkrit spomenik glasbenku-skladatelju Davorinu Jenku, domačinu iz bližnjih Dvorij. Doprsni kip v nadnaravni velikosti, vlt v bron, je bil postavljen na steber, ki ga je arhitektonsko oblikoval prof. Ivan Vurnik. — Zaradi nevarnosti, da bi okupator spomenik (saj je predstavljal komponista slovenske narodne himne in številnih srbskih in slovenskih borbenih pesmi) uničil — kot je to storil v Ljubljani z (Nadaljevanje na naslednji strani)

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

obema Dolinarjevima konjeniškim plastikama — so Cerkljani Jenkovo poprsje sami odstranili s stebra in ga varno shranili. — Nanovo je bil spomenik Davorina Jenka odkrit 17. oktobra 1954. Ker je bil Vurnikov podstavek med okupacijo uničen, je podstavek nanovo arhitektonsko oblikoval mojster Jože Plečnik. — Dvojniki poprsja Davorina Jenka, prav tako v bronu, je kipar Lojze Dolinar postavil na grobišče slovenskih glasbenikov, ki ga je uredila Glasbena matica na ljubljanskih Zalah.

KARIATIDE

Malokdo od Kranjčanov še ve, da imamo v Kranju Dolinarjeva dela tudi na novem prizidku nekdanje gostilne »Stara pošta«. Staro poslopje so pred leti porušili, v prizidku (pred drugo svetovno vojno sta bila v njem hotel in kavarna) pa je danes uprava tovarne gumijastih izdelkov »Sava«, Koroška cesta št. 11.

Kariatide (podpornice) so izdelane iz belega štuka in vgrajene v polstebre na pasu drugega nadstropja. Levi dve sta moški, desni dve pa ženski figuri. Vse štiri kariatide so modelirane v stilizaciji, tako značilni za Dolinarja, s prvina mi münchenske šole pa tudi s poznejšimi meštovičevskimi vplivi. Prav tem kranjskim kariatidam podobne stavbne plastike vidimo lahko tudi v Ljubljani na Miklošičevi cesti (bivša stavba Zavoda za socialno zavarovanje delavcev), na ljubljanskem nebotičniku in drugod. Dolinar je bil v letih med obema vojnama eden najtesnejših sodelavcev arhitektov, ki so kreirali reprezentančne javne zgradbe. Načrte za novi prizidek »Stare pošte«, ki ga še danes krasi Dolinarjeve kariatide, je izdelal ing. arh. Herman Hus. Stavba je bila dograjena leta 1930.

Prva kariatida na novem prizidku »Stare pošte«, gledano z leve, predstavlja Merkurja, ki je v starorimski mitologiji veljal za boga zgovornosti, cest, trgovcev, goljufov in tatov; kot božji sel je največkrat upodabljan s krilci na šlemu in na gležnjih ter z glasniško palico v rokah; ta kariatida predstavlja seveda le trgovino in kupčijo.

Druga, tudi moška figura, predstavlja delavca s kladivom na nakovalu — to je torej kariatida, ki simbolizira delo, obrt in industrijo.

Tretja kariatida, gledano z leve, je ženska figura in predstavlja kmetijstvo — s srpom v eni in s snopom bilk v drugi roki.

Četrta, zadnja kariatida, tudi ženska figura, simbolizira znanost in umetnost; žena drži v roki na prsih cvet umetnosti, v drugi roki pa knjigo znanja.

Višina posameznih kariatid je 260 cm.

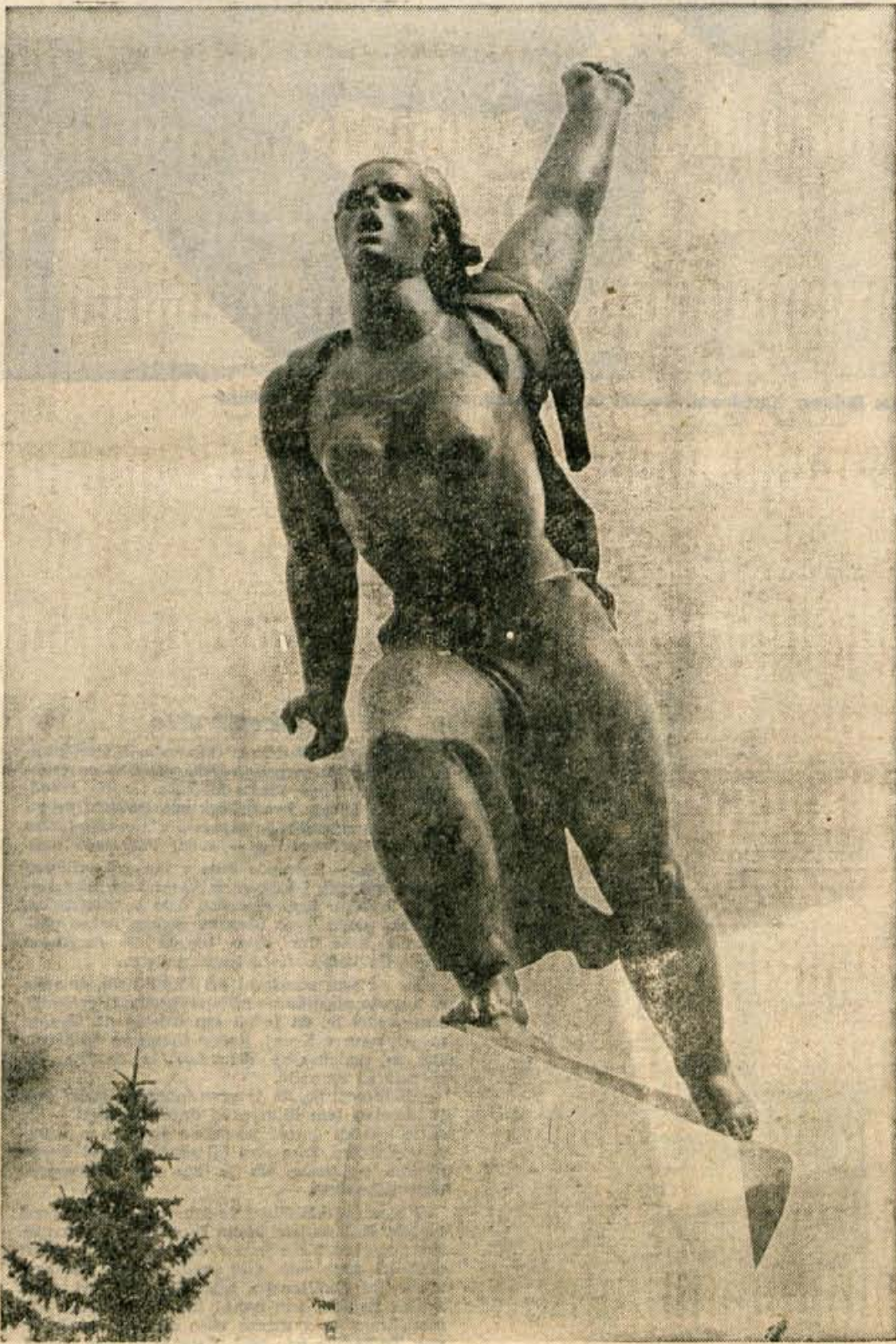
Menda je tudi ta stavba, na kateri stoje Dolinarjeve kariatide, predvidena za rušenje. Kazalo bi tedaj, ko bo do tega prišlo, plastike spretnjeje razstaviti, kot so to storili pred kratkim z dragocenimi Plečnikovimi kandelabri pred Prešernovim gledališčem.

Razen s temi javnimi kiparskimi stvaritvami pa se je umrla umetnik povezal s Kranjem tudi z galerijo, ki nosi njegovo ime in hrani sedaj nad 60 kiparskih del, bodisi v kamnu, bronu, žgani glini ali mavcu. Tudi to dragoceno zbirko umetnin je Lojze Dolinar Kranju poklonil.

Kipar Lojze Dolinar se je rodil 19. aprila 1893 v Ljubljani, umrl pa je 9. septembra 1970 v Iščih pri Opatiji. Opus njegovih stvaritev je izjemno številen, posebno pomembna so njegova monumentalna dela v kamnu in bronu. Med spomenikom Janezu Evangelistu Kreku na ljubljanskih Zalah (l. 1919) in plastikami na Trgu revolucije v Kranju (l. 1961) je Lojze Dolinar izoblikoval vrsto kiparskih umetnin, bodisi javnih spomenikov ali manjših intimnih malih plastik (Matija Gubec, Mojzes, Napoleonov spomenik, vrsta nagrobnih plastik, Kralj Peter, Rihard Jakopič, Kralj Aleksander, Majka srpska, Davorin Jenko, serije portretov slovenskih skladateljev, spomenik NOB na Visokem pri Kranju, spomenik padlim Sumadincem, spomenik odpora idr.).

Kipar Lojze Dolinar se je šolal na dunajski in münchenski akademiji. Do leta 1932 je imel umetnik svoj atelje v Ljubljani, po tem letu pa se je preselil v Beograd, kjer je postal redni profesor za kiparstvo na tamkajšnji Umetniški akademiji. L. 1966 se je Lojze Dolinar naselil v Kranju. Tu je preživel jesen svojega življenja — v ustvarjalnem delu do poslednjega dne ...

Crtomir Zorec

Lojze Dolinar: Revolucija, spomenik na Trgu revolucije v Kranju

Lojze Dolinar: Poziv k uporu, reliefna plastika v avli osnovne šole »Stane Žagar« v Kranju

Lojze Dolinar: Josip Broz-Tito, bronasto poprsje v dvorani Doma invalidov in borcev NOV v Kranju

Pesmi Milana Pečnika

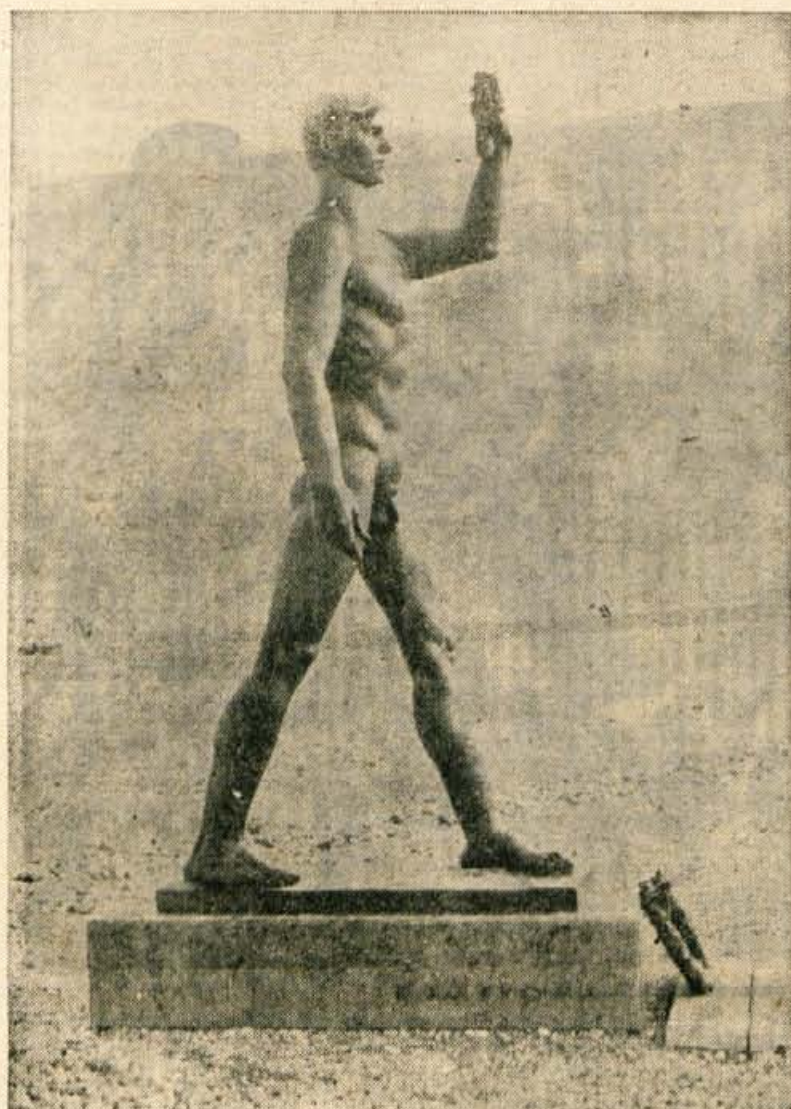
ko si želel nežnosti

ko si nekoč želel nežnosti
 si rekel mama
 in potem si bil ptica
 in si bil gnezdo
 vstal si in zapustil sebe
 taval si s črnim in belim vranom
 in znova si želel nežnosti
 in si rekel draga
 in potem si bil dlan
 in si bil naročje
 vstal si in zapustil sebe
 taval si iz daljav v daljave
 in znova si želel nežnosti
 in si rekel človek
 nikogar ni bilo
 in si legel
 in nisi več vstal

sled brez oči

megle ljubijo
 ker so pretekla tisočletja
 na koščeni obali
 narisano srce tvoje ime
 z veliko svinčeno solzo
 odpada jok
 obupano drevo
 tvoj otrok
 skelet otrplih prstov
 v razbitem ogledalu
 podoba iz sanj
 podoba iz sanj
 v ovelo nebo se plazi
 krik na kolenih
 iz odprte zemlje prsi
 odteka izlito oko
 v vetru padam
 na sled tvojih stopinj
 preden umrem
 umiram plazeč se v hipih

oprosti ker padam v sled
 brez oči
 okna so zaprta
 grlo je zadržano
 ker te prosim
 ker te prosim

Lojze Dolinar: spomenik padlim športnikom na stadionu v Kranju

Lojze Dolinar: relief nad portalom hiše dr. Bežka v Kranju

sama sva
loči naju
trenutek
za vse življenje

razodela si se
razodeta

najine noči ni
ker je dan dan

nisem oče
ker nisi mati

parijo se
parijo se drevesa
živali
ljudje

oblaki so
ljubimci
in dež
ni niti zlat
in leda je
brez laboda

zvoniki so umrli
in venci so oveli
poletje nosi sneg
v lase

sama sva
in naju ni

letnik 1970 nekje se je rodil otrok brez
obraza in takoj umrl

v nekem prijetnem trenutku
sem te zaplodil
brez misli

potem sem te spremljal
z bruhanjem matere
ki te je nosila v napetem trebuhu
čisto malo sramežljivo
nenavajeno nerodno
spal sem s teboj
ko sem spal z njo
poslušal tvoj dih
ob njenih ustih
čakal na tvoj gib
na premajhni postelji za tri

in začel si brcati
sprva šibko
da sem komaj zaznal da živiš
potem močneje
in močneje
da je mati rekla
da je preveč
in sem bil prepričan da živiš

pu sem se zbal
čeprav nisem vedel za tvoje ime
niti to
ali si sin ali hčerka
in vsebolj se bojim
če boš brez oči
če boš brez rok
če boš brez nog
če boš brez glave
ali z dvema glavama
ne bodi hud na očeta
ne bodi hud na očeta
če si letnik 1970

glad

lesene žlice
naših ur so prazne

trda je beseda kruh
trde so tlakovane dlani
trda so odprta usta

votla usta
ki tulijo pohlep
po materinem mleku

vse noge dirjajo
vse roke se iztezajo
vsi prsti grabijo
vsi nohti trgajo
kos lubja
kos prsti
kos kamna

naše oči so ciganke
ki bero srečo
in krađejo
ki prerokujejo prihodnost
in lažejo

kje je ambrozija
za noge
za roke
za usta

lesene žlice
naših ur so prazne

site so oči

Lojze Dolinar: Zalujoča žena, kip na Majdičevi grobnici v Kranju

vsakemu dnevu

čemu tisti smešni kriki bolečine
rojstev

smrti

čemu tisti veseli jok
porodov

pogrebov

daleč so dnevi plašnih pogledov
prve umazane sončne luči
in potem dalje in dalje
vsak dan luči ki dajejo življenje

ali brez njih

vsak dan z dežjem potrebnim za polje

ali brez njega

vsak dan malo za šalo z dekletom

ali brez njega

vsak dan

vsak dan

dolgo dni ki postanejo pomladi

poletja jeseni zime

ki postanejo leta in leta

in ves ta čas

ko se plaziš in ješ zemljo

ko se dvigneš in goltaš nebc

in kamor ugrizneš je blato

polna usta imaš blata

in ves ta čas ko padaš

s praznim naročjem srca

SE nisi zadovoljen

SE sprašuješ čemu

odgovor je v tebi v tebi v tebi

Marja Rode

MAJHEN ČRN DEČEK

leži nag med travami poletja
in sanja o veliki beli deželi
mali črni deček sanja
kako se morje zaletava v rdeče hiše
kako vsak večer prijezdi veter
in potrka na svetla okna poletja
in strmi v zemljo pod sabo
ki je skoraj črna
in čuti mravlje na mrzlih nogah
kako se počasi premikajo
po njegovem telesu
do velike rdeče odprtine na prsih
in potem začuti
kako se plaho spuščajo vanjo
in za nekaj časa utonejo
v njegovem telesu
potem se pogumno vračajo
z majhnim kosom srca
in črnega dečka je čedalje manj
truden je
in mravlje ima rad
ker ga na svojih telesih odnašajo
v belo deželo

Juan Rufo

Dedič Matilde Arcángel

V Corazón de Marii sta nedolgo tega živela oče in sin, znana pod imenom »puščavnik«, mogoče zato, ker je bilo obema ime Euremio, prvi je bil Euremio Cedillo, drugi pa tudi Euremio Cedillo in prav nič težko ju ni bilo razločevati, saj je imel prvi dobrih petindvajset let več.

Razlika je bila očita tudi v veličini in moči, ki ju je dobrota našega Gospoda dodelila velikemu Euremiju. Nasprotno pa je pustila manjšega vsega sirotnega, tudi kar zadeva pamet. In ko bi ne bilo samo to, da je bil suh kot trlica, živel je — in živi, seveda če še živi — pod pezo sovraštva, ki je kot kamen ležalo na njem. In lahko rečem, da je bila zares nesrečna, da se je sploh rodil.

Najbolj ga je zaničeval lastni oče, natančneje povedano, moj boter, zakaj jaz sem mu nesel sina h krstu, in če je lahko tako ravnal, kakor je bil ravnal, je moral močno zaupati v svojo lastno postavo. Bil je velikanski možak, tako velik, da je bil človek zares zagrenjen, če je stal poleg njega in je kar tako, samo z očmi poskušal preceniti njegovo moč. In v Corazón de Marii je bil to tudi edini primer, da je nekdo pogljal tako v višino, saj živijo v teh krajih le majhni ljudje, ki se razležejo v širino. Med ljudmi prevladuje celo mnenje, da vsi majhneži izvirajo prav od tam. Prebivalci so majhni in malenkostna je tudi njihova narava. Upam, da med prisotnimi ne bo nihče užaljen, če je po naključju kdo od tam, kajti svojih besed ne kamim preklicati.

Pa se spet povrnimo k tistemu, o čemer smo govorili. Začel sem vam pripovedovati o dveh ljudeh, ki sta pred časom živela v Corazón de Marii. Euremio Veliki je imel posestvo, imenovano »Uboge duše«, ki je zaradi neštetič nevšečnosti zdrsnilo precej nizko. Sinu, ki je bil, kakor sem vam že povedal, moj krščenc, za nobeno ceno ni hotel zapustiti te dediščine. Popolnoma se je zapil in to le z bingarote žganjem. In da bi ga dobil, je prodajal zemljo, kos za kosom, samo da bi fant, ko odraste, ne imel trdnih tal pod seboj. In to se mu je malone tudi posrečilo. Sinova podoba, da bi se je usmilil bog, je štrlela le malo od tal in še to samo takrat, kadar mu je peščica usmiljenih ljudi pomagala na noge. Njegov oče se namreč sploh ni menil zanj, prav nasprotno, kri mu je ledena v žilah, kadar ga je pogledal.

A da bi vi lahko razumeli vse to, moram spet poseči nazaj. V čase pred dečkovim rojstvom in nemara celo v čase, preden je Euremio spoznal tisto, ki naj bi dečka spovila.

Materi je bilo ime Matilda Arcángel. Samo mimogrede naj omenim, da ni bila iz Corazón de Marie, marveč iz više ležečega kraja z imenom Chupaderos, kamor ni Euremio nikoli zašel in ki ga je, če ga sploh je, poznal samo po imenu. Tedaj je bila zaročena z menoj. Toda človek nikoli ne ve, s kakšne baže ljudmi ima opravka. In ko sem šel in mu predstavil dekle — malce zato, da bi se z njo postavil, malce pa zato, da bi nama bil raje priča pri poroki —, tedaj nisem slutil, da bo nagnjenje, ki ga je čutila do mene, splahnelo, da se bodo njeni zdihi ohladili in da bo njeno srce ulovil drugi. Vse to sem zvedel pozneje.

Toda najprej vam moram povedati, kdo in kaj je Matilda Arcángel sploh bila. In to bom storil zdaj, v miru vam bom vse povedal. Prav počasi. Konec koncev bi lahko rekli, da je pred nami še celo življenje.

Bila je hči neke done Sinecie, krčmarice v Chupaderosu. To je kraj, za katerega bi lahko rekli, da leži, da se ob večeru konča naša pot? Tako so jo spoznali vsi gonjači mul, ki so se potikali po teh krajih, in kadar so jo le pogledali, jih je njena podoba navdala z veseljem. Zakaj tedaj, preden je odšla, je bila Matilda majhna deklica, ki je komaj začela dobivati obline in se je kot voda vila med nami. Toda lepega dne in ne da bi vedeli, kako se je to zgodilo, je bila nenadoma odraslo dekle. Oči so se ji napolnile z napol dremavim pogledom, ki je človeka vzburlil in se zapičil vanj kot žebelj, katerega je bilo le mukoma odstraniti. In potem so se razprla njena usta, ko da bi jih bili razdevičili poljubi. Dekle je postala čedna, kar je res, je res.

Drži, da jaz nisem kaj posebnega. Kakor veste, sem gonjač mul. Tako, za zabavo, da lahko govorim sam s seboj, kadar se klatim po svojih potih. Njene poti pa so bile daljše kot vse poti, kar sem jih kdaj prehodil v svojem življenju in obšla me je celo misel, da je nikoli ne bom nehal ljubiti.

Naj povem kratko in jedrnato: Euremio si je bil vzela.

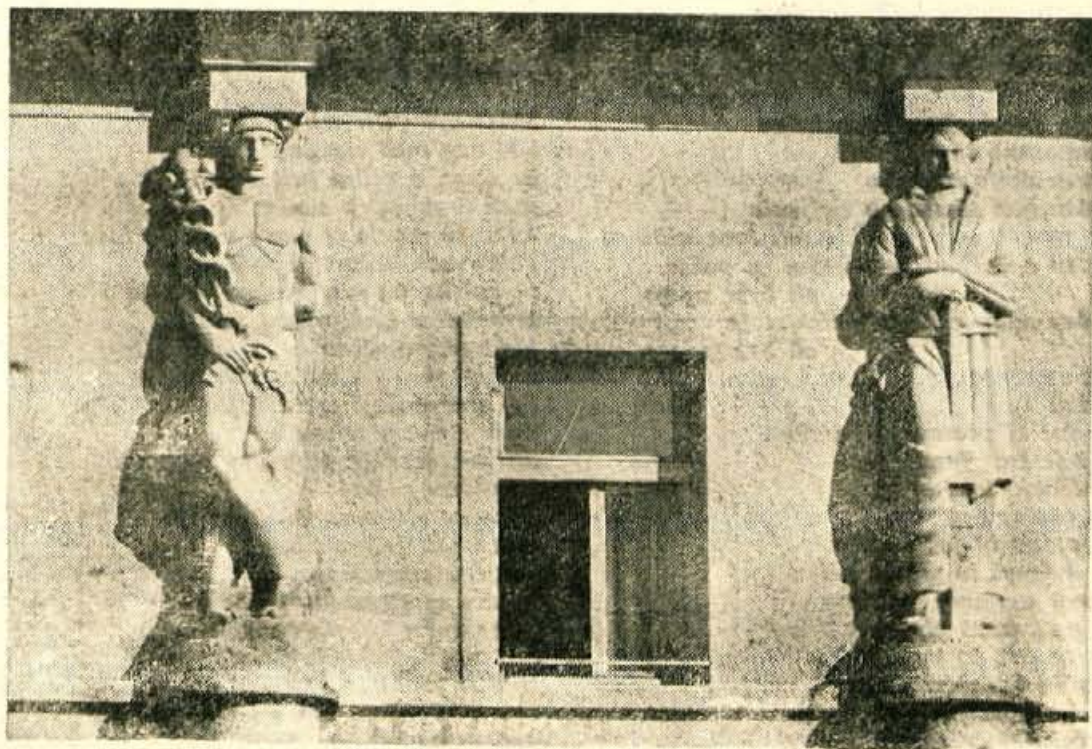
Lojze Dolinar: kariatida (»kmetijstvo«) na novem poslopju Stare pošte v Kranju

Ko sem se nekoč spet vrnil z neke poti, sem zvedel, da je že poročena z lastnikom »Ubogih duš«. Mislil sem si, da je to nemara storila iz pohlepa ali nemara tudi zato, ker je bil mož tako velik. Vzrokov, zavoljo katerih sem jo opravičeval sam pri sebi, ni nikoli zmanjkalo. Tisto, kar me je bolelo v želodcu, kjer vsako gorje najbolj boli, je bilo da nas je vse skupaj pustila na cedilo, nas, kopico ubogih hudičev, ki smo prihajali k njej, da bi se je nagledali in našli zavetje v toplini njenega pogleda. In še posebej jaz, Tranquilino Barreto, njen najbolj vdani služabnik, s katerim se je v resnici zaročila, zaročila z objemom in poljubom in z vsem, kar spada zraven. Resnici na ljubo je treba povedati, da se vsaka žival, ki ne dobi dovolj zobí, otrga in zbeži. In Matilda res ni imela kdo ve kaj za pod zob; nekaj zato, ker nas je bilo včasih preveč, da bi za vse poglo, nekaj pa zato, ker si je zmerom rade voje pritrkala od ust, da bi zadostovalo za vse nas.

Potem se je zredila. Dobila je otroka. Nato je umrla. Ubil jo je splašen konj.

Vračali smo se z otrokovega krsta. Držala ga je v naročju. Ne morem vam povedati, kako in zakaj je konj zbežal, ker sem jezdit tik pred njo. Spominjam se samo, da je bil konj sivobeli. Kot siv oblak je planil mimo nas, in kar smo videli, je bil prej veter, ki je vihral s konjem kot pa konj sam, ki je samoten in s trebuhom skoraj pri tleh dirjal naprej. Matilda Arcángel, ki jo je vrgel na tla, je z obrazom obležala v luži; z obraščkom, ki smo ga mnogi izmed nas tako ljubili in ki je zdaj težal v vodi, ko da bi si hotela zmiti kri, ki je kot izvir vrela izpod še v rahlih krčih drgetajočega telesa.

Toda tedaj ni bila več naša. Bila je last Eurimia Cedilla, edinega človeka, ki mu je kdaj za-

Lojze Dolinar: kariatidi (»irgovina« in »industrija«) na novem poslopju Stare pošte v Kranju

res pripadala. In bila je ljubka, Matilda. On pa je ni le imel, prodril je vanjo daleč onkraj meja mesa, tako daleč, da mu je rodila otroka. Meni od nje že takrat ni ostalo drugega kot senca ali največ malce spomina.

Kljub temu pa se nisem mogel sprijazniti s tem, da bi je več ne videl. Ponudil sem se za krstnega botra, samo da bi bil lahko še v njeni bližini, čeravno samo kot boter.

Zato še zmeraj čutim, kako veter, ki je ugasnil plamen njenega življenja, vrši mimo mene.

Jaz sem bil tisti, ki sem ji zatisnil oči, polne vode in ji zravnal ustnice, zmalčene od strahu. Od strahu, ki jo je obšel med divjim dirom in je bil zagotovo zmeraj hušji vse do konca, ko je začutila, da bo padla. Povedal sem vam že, da smo jo našli sključeno nad otrokom. Njeno meso se je že sušilo, postala je lupina, ker je zgubila toliko soka. Njene široko razprte oči so strmele v otroka. Rekel sem že, da so bile njene oči mokre, a ne od solza, ampak od blatne luže, v katero je zdrsnila z obrazom. In zdi se, da je umrla srečna, ker med padcem ni zadušila otroka, zakaj v njenih očeh je bil videti radosten sijaj. Kot sem že rekel, sem ji smel zapreti oči in zastreti pogled, ki je bil nežen kot nekdanj, ko je še živel.

Pokopali smo jo. Ustnice, ki so bile tako nedostopne, so se napolnile z zemljo. Videli smo, kako se je povsem pogreznila v globino jame, dokler nismo zmogli več prepoznati njenih obrisov. In zraven je zravnan kot visoko deblo stal Euremio Cedillo. In mislil sem si: 'Če bi jo bil v Chupaderosu pustil pri miru, bi nemara še živel.'

'Se bi živila,' je povzel takoj nato Euremio Cedillo, 'če ne bi bilo dečka.' In povedal je, kako je otroka nenadoma obšlo, da je zatulil kot čukec, konj na katerem je jezdila, pa je bil zelo živčna žival. Dovolj je bil svaril mater in ji pojasnjeval, da dečka ne sme pustiti jokati. In potem je še dodal, da bi se bila lahko obvarovala, ko je padla, pa je storila ravno obratno; napela se je kot lok in usločila život, da bi naredila prostor otroku, da ga ne bi do smrti pomečkala. 'Vsega,' je rekel, 'je kriv otrok. Tuli, da je človeku tesno in plašno pri sreju. In kaj naj zdaj počnem z njim? Zakaj ga potrebujem? Zena bi mi lahko še dala sinov, toliko, kolikor bi jih hotel. Tale tu pa mi ni pustil niti toliko, da bi jo užival.' In razgovoril se je in dejal to in ono in zmeraj več, da konec koncev človek sploh ni vedel, ali žaluje za pokojnico ali pa je jezen nanjo.

Toda sovraštvo, ki ga je čutil do fanta, je bilo očitno že od vsega začetka.

Pa tudi to sem vam že povedal, da se je Euremio vdal pijači. Kos za kosom je jel zemljo zamenjavati za steklenice bingaroteja. Pozneje ga je kupoval v sodih. Nekoč sem moral celo čredo tovornih živali otovoriti s sodčki bingaroteja, namenjenega Eureminu. Tako je s pitjem in s pretepanjem mojega krščenca zapravljal svojo moč, dokler mu ni ohromela roka. S pomočjo peščice usmiljenih duš in malone samo z dihom, ki ga je dobil ob rojstvu, je mali Euremio, vsemu navkljub vendarle zrasel. Dan za dnem ga je oče, za katerega je bil strahopetec in morilec, trpinčil, in čeravno ni imel namena, da bi ga res umoril, pa ga je poskušal sestradati, da mu ne bi bilo treba misliti na njegov obstoj. Toda deček je živel. Z očetom pa je šlo počasi zmeraj bolj navzdol. Vi in jaz in mi vsi vemo, da je čas težji od najtežjega bremena, ki ga zmore nositi človek. In čeravno je njegova prikrita jeza ostala, je njegovo sovraštvo počasi hlapele in slednjič je bilo njuno življenje le še samota.

Redko kdaj sem ju obiskal. Zvedel sem, tako so mi povedali drugi, da igra moj krščenic na piščal, kadar se oče pogrezne v pijano spanje. Med seboj nista govorila, pa tudi pogledala se nista. Toda še ko se je zmračilo, je bilo v Corazón de Marii slišati igranje na piščal in včasih ga je bilo slišati, ko je že minila polnoč.

No, da ne bom predolg: nekega mirnega dne, kakršnih je dosti po teh vaseh, je v Corazón de Mario prišla četa upornikov. Niso zganjali trušča, kajti ceste so bile poraščene z zacate travo in njihov mimohod je, čeravno so bili vsi na konjih, minil v popolni tišini. Ljudje pravijo, da je bilo med njihovo ježo skozi vas tako mirno, da je bilo slišati klic potapljavca in cvrčanje murnov Glasneje, glaspeje kot ponavadi pa je

bilo, slišati tudi igranje na piščal in se je pridružilo upornikom, ko so jezdili mimo »puščavnikov«, potem pa je bilo zmeraj bolj pritajeno, dokler ni slednjič zamrlo.

Kdo ve kakšni uporniki so bili to in kaj so počeli tod. Zatrdno pa drži in tudi to so mi povedali drugi, da so čez nekaj dni prihajale v vas vladne čete in se prav tako niso ustavile. In da jih je že ves skrhan, stari Euremio tedaj prosil, naj ga vzamejo s seboj. Zdi se, da jim je rekel, kako ima nekaj opraviti z enim od razbojnikov, ki so jim bili za petami. In vzeli so ga s seboj. Na konju in s puško v roki je zapustil dom in v galopu oddirjal za četo, da bi jo dohitel.

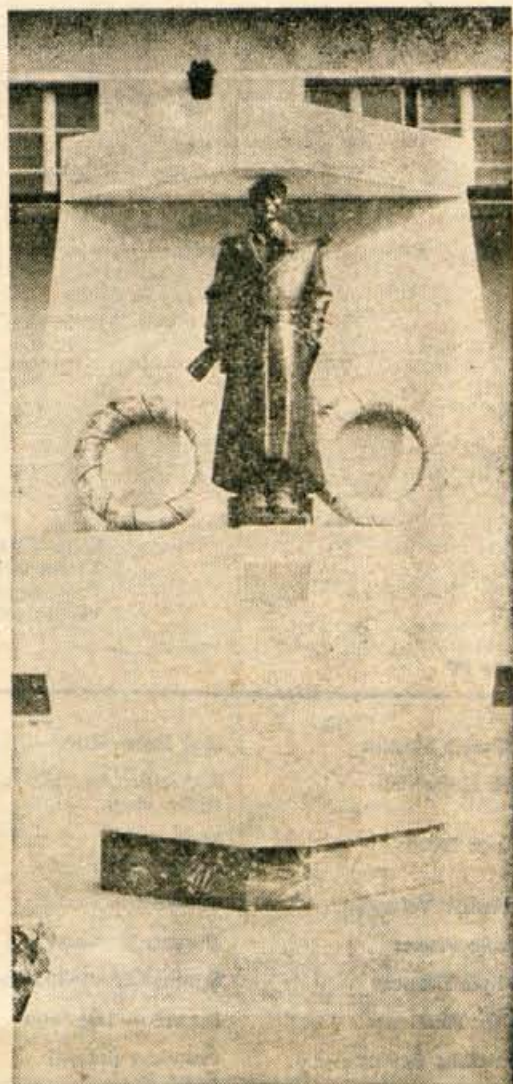
Kakor sem vam že povedal, je bil zelo velik in z nepokrito grivo, potrudil se ni niti toliko, da bi vzel klobuk, bil je prej videti prapor kakor pa človek.

Potem nekaj dni ni bilo slišati ničesar. Še naprej je bilo vse mirno. Takrat sem se ravno vrnil domov. Prišel sem od »spodaj«, kjer se prav tako ni nič zvedelo. Tedaj pa so v vas nenadoma prišli ljudje: kmetje s koruznih polj zgoraj na bregovih, veste, tisti ljudje, ki del svojega samotnega življenja preživijo v zapuščenosti gorskih pobočij in se spustijo v vasi le takrat, kadar kaj potrebujejo ali če jih kaj vznemirja. Tokrat jih je prignala groza. Prišli so in pripovedovali, da v pogorju že nekaj dni divjajo boji in da mora biti del bojevnikov vsak čas tukaj.

Minilo je popoldne, a nihče ni prišel mimo. Spustila se je noč. Nekateri so mislili, da so si nemara izbrali drugo pot. Čakali smo za zaprtimi vrati. V cerkvenem stolpu je odbilo devet in potem deset. In skoraj sočasno z bitjem ure se je oglasilo tudi zavijanje roga. In zatem topotanje konj. Tedaj sem pogledal ven, da bi videl, kateri so. In zagledal sem peščico raztrgancev na mršavih konjih. Z nekaterih je kapljala kri, drugi pa so očitno spali, saj so se med ježo pozibavali na konjih in kimali z glavami.

Ko se je zdelo, da so temne postave, ki so se komaj razločevale v temni noči, že vse izginile, je bilo najprej čisto tiho in potem močneje slišati igranje na piščal. In čez čas sem zagledal svojega krščenca Euremia, kako jezdil na konju mojega botra Euremilla Cedilla. Sedel je čisto zadaj na konjskem hrbtu in glasno igral na piščal, ki jo je imel v levici, z desnico pa je držal prek sedla ležeče truplo svojega očeta.

Iz španskega jezika prevedla Alenka Bolé-Vrabec

Lojze Dolinar: spomenik NOB na Visokem pri Kranju

Lojze Dolinar: spomenik skladatelju Davorinu Jenku v Cerkljah pri Kranju

KAZALO

SNOVANJA — posebno kulturno rubriko GLASA ureja uredniški odbor Kluba kulturnih delavcev v Kranju: Milan Batista, Dušan Ogrizek, Bojan Pisk, Stanko Simenc, Albin Učakar, Crtomir Zorec in Olga Zupan. Odgovorni urednik Bojar Pisk. Lektor Stanko Šimenc.

Leto IV

Kranj 1970

St. 1-6

Aljančič Marko:	Moč fotografije	37	Pickard Tom:	Delo, prev. iz angl. Miha Mohor, ml.	40
Arh Katarina:	Radovljica leta 1826 in njena tedanja kmetijska vloga	17	Prešeren France:	prevodi v tuje jezike	1, 7, 8
Brejc Irena:	Molitev	6		Sonetje nesreče V, v izvorniku in v franc. prevodu V. Jesenika	10
	Rotim se	6		Sonetje nesreče I, V, nem. prevod dr. G. Sokliča	21
Cundrič Valentin:	Saturniana	24		Magistrale, nem. prevod dr. G. Sokliča	21
Drolc Franc:	Imamo Prešerna	49		Memento mori, nem. prevod dr. G. Sokliča	21
Fillpič Francè:	Spominske meditacije	2	Rode Marja:	Majhen črn deček	57
Grün Herbert:	Soneti — tragedija	3	Roj Cideja:	Rjavi bogovi in druga zapažanja	6
Hawkins Spike:	Pesnikov položaj	40		Cutni svet	6
	Pasta	40	Rulfo Juan:	Dedič Matilde Arcángel, prev. iz špan. jezika Alenka Bolč-Vrabc	58
	Oseka	40			
	prev. iz angl. Miha Mohor ml.		Srčič Marjana:	Kje je Peter	22
Heine Heinrich:	Srečanje	43	Sifrer Jože:	Narečna podoba Gorenjske	34
	Prirajal je maj	43	Simenc Stanko:	Prevajalec Viktor Jesenik	10
	Potuj	43			
	prev. iz nem. Ada Hayne		Zajc Dane:	Vera, v izvorniku in v francoskem prevodu V. Jesenika	11
Henri Adrian:	Novi »naši časi«, prevod iz angl. Miha Mohor, ml.	39	Zagoričnik Franc:	Jamsko slikarstvo	32
Kne Majda:	Ptič iz doline Torgas	7		Dandan	32
	Poštarica	7		Uročeni (okupacija)	33
	Iz dežel ob Nilu	7	Zagoričnik Ifigenija:	Stavek	6
Kosovel Srečko:	Ena je groza, v izvorniku in v francoskem prevodu V. Jesenika	11	Zorec Crtomir:	Prešernova pesem v novih prevodih Dr. Gvido Soklič, prevajalec Prešerna in Gradnika	1
Kovčič Kajetan:	Oljka, v izvorniku in v francoskem prevodu V. Jesenika	11		Ada Hayne	20
Lužan Pavel:	Desetina	14		Kipar Lojze Dolinar in Kranj	42
	Kot kakšen čas	44	Zrimšek Zdenka:	Izven	51
Mohor Miha:	Knjižničarstvo v kranjski občini	9			7
Mohor Miha, ml.:	Iz sodobne angleške poezije	39	Zontar Majda:	Pota čez Ljubelj, Podkoren in Jezerski vrh do srede 18. stol.	30
Novak Anka:	Kmečka noša v Ratečah v 19. in v začetku 20. stoletja	27	Župančič Oton:	Obup, v izvorniku in v francoskem prevodu V. Jesenika	10
Pavlovec Andrej:	Izrazni svet slikarja Borisa Jesiha	4	KNJIZNE NOVOSTI:		
	Slikar Marijan Belec	12	Svetlana Tone:	Ukana III.	2
	Slikarstvo Dore Plestenjakove	25	Berčič Branko:	Tiskarstvo na Slovenskem	11
	Naivno in primitivno, ljudsko umetniško, amatersko in ljubiteljsko	29	Pogačnik Marko in I. G. Plamen:	Ikebana	11
Patten Brian:	Prerokova dobra misel, prev. iz angl. Miha Mohor, ml.	41	Štancar Marijan — Monos:	Feniks	34
Pavlič Anton:	V spomin kulturnemu delavcu Janezu Fugini	15	LIKOVNO IN FOTOGRAFSKO GRADIVO		
Pečnik Milan:	Ko si želel nežnosti	56		so v tem letniku prispevali:	
	Sled brez oči	56		Boris Jesih, Marijan Belec, Dora Plestenjak, Konrad Peternelj, Jože Peternelj, Peter Jovanovič, Ivan Gluhododov, Anton Plemelj, Marjan Jereb, Marko Aljančič, Tine Križnar, Janez Marenčič, Mirko Križnar, Edo Prmožič, Lojze Žibert, Ciril Pokorn, Mirko Kelbel, Tone Marčan, Branko Varjačič, Jakov Ščulija, Lojze Dolinar.	
	Sama sva	57			
	Letnik 1970	57			
	Glad	57			
	Vsakemu dnevu	57			